

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศ คือ การพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรม นำความรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน อยู่ภายใต้การบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” โดยกำหนดพันธกิจด้านพัฒนาคุณภาพของคนไทย ภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมนำความรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้คุณภาพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและเรียนรู้ ซึ่งให้ความสำคัญดังนี้ คือ การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน เสริมสร้างสุขภาวะคนไทยให้สุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ และการเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552 : 4)

จากผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและเรียนรู้ ตามรายงานการติดตามการประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552 : 37) พบว่า การจัดทำหลักสูตรการศึกษาที่บูรณาการคุณธรรมและจริยธรรม เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส สร้างเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีศึกษาสาขาอาชีพศึกษาเพิ่มขึ้น ผลผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ บนฐานการพึ่งตนเองทางวิทยาการสมัยใหม่ จัดการองค์ความรู้ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการสร้างครอบครัวให้อบอุ่น มีความรู้ ทักษะ สามารถเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ให้กับคนรุ่นต่อไป เสริมสร้างสุขภาวะทั้งด้านกาย จิต และสติปัญญา โดยธรรมาภิบาลให้ประชาชนดูแล

สุขภาพด้วยตนเองให้มากขึ้น ด้วยการรับประทานอาหารที่ถูกหลักอนามัย ลดพฤติกรรมเสี่ยงที่ไม่ปลอดภัย และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมสุขภาพจิตของคนไทย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทย ให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการอบรมบ่มนิสัยให้เด็กเข้าใจและสามารถยอมรับความล้มเหลวในชีวิตได้ สถานศึกษามีการจัดตั้งศูนย์รับปรึกษาปัญหาทั้งปัญหาจากการเรียน ปัญหาส่วนตัว รวมทั้งมีการสอนเสริมภาคปฏิบัติ อาทิ ฝึกนั่งสมาธิ เพื่อสร้างเสริมให้เด็กมีสติรู้จักยังคิดมากขึ้น พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการสอนคุณธรรมจริยธรรมผ่านกิจกรรมสร้างจิตสำนึกด้านความดี ความงามให้กับเด็ก เร่งปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาตลอดจนส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยสร้างความเข้มแข็งทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ร่วมกันพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การคิดเป็น ทำเป็น พร้อมทั้งบูรณาการระบบการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญของการบริหารจัดการจัดการศึกษาในระดับรากหญ้า เพราะมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและชุมชนเป็นอย่างมาก กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อก่อเกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นที่ระดับสถานศึกษา การจัดระบบบริหารงานในสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะความรับผิดชอบเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้ เนื่องจากการบริหารจัดการนั้นครอบคลุมกิจการต่าง ๆ ทางการศึกษาไว้หมด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของครูและบุคลากร นักเรียน หลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดทำนโยบายและแผน การประเมินผล ระบบข้อมูล สารสนเทศ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพที่มีขีดความสามารถสูง ส่งเสริมการปรับตัวทุกด้าน ต่อการเพิ่มคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2546 : 1) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่จัดให้พระภิกษุสามเณรเรียนรู้ทั้งวิชาธรรมและวิชาสามัญควบคู่กันไป เป็นการศึกษาขึ้นสู่ระดับมหาวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตร มีศักดิ์ และสิทธิ เช่นเดียวกับโรงเรียน ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทุกประการ (มานพ พลไพรินทร์. 2535 : 26) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2535 โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรมสมควรแก่ภาวะ สามารถดำรงและสืบต่อ

พระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้ำวหน้าแก่ตนเอง และบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2546 : 106)

การดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีลักษณะการบริหาร โดยมีสำนักพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหลักในการควบคุมส่งเสริมการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนที่อยู่ใน การปกครองของคณะสงฆ์ เช่น ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในระดับจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในระดับอำเภอ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักเรียนของแต่ละโรงเรียน เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในแต่ละวัด สำหรับขอบข่ายและภารกิจในการบริหารงานโรงเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 32) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนของคณะสงฆ์ไทยที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ให้แก่พระภิกษุและสามเณร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษา ระดับขั้นพื้นฐานของสังกัดอื่นใดโดยทั่วไป ซึ่งเป็นคฤหัสถ์ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาตามหลักสูตรแกนกลางฯ และหลักสูตรพระปริยัติธรรมสนามหลวงของแม่กองธรรมสนามหลวง ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ สามเณรในชีวิตประจำวันอีกโสดหนึ่งควบคู่กันไป ประเทศไทยเราเป็นประเทศที่ยืนหยัดมั่นคงอยู่ได้ ก็ด้วยมีสถาบันทั้งสามเป็นหลักคือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นหลักยึดมั่นในจิตวิญญาณของคนไทยทุกคน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นความสำคัญ ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติ จาริด ประเพณีของคนไทยมาแต่บรรพกาล คือ หลักแห่งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยกระทรวงได้จัดโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธขึ้นในโรงเรียนทั่วประเทศ ในครั้งพุทธกาล สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดหลักธรรมเกี่ยวกับการศึกษาไว้ มากเช่น หลักแห่งพระสัทธรรม 3 คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ หลักหัวใจนักปราชญ์ คือ สุ จิ ปุ ลิ หลักแห่งการรู้ญาณ 3 คือ สัจจญาณ กิจญาณ และกตญาณ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว พระองค์ยังได้กำหนดหลักการหรือทฤษฎีในการส่งเสริมผู้ปฏิบัติ ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับการประคับประคองเกื้อหนุนให้เกิดความสำเร็จ โดยหลักแห่งสัพปาเย 4 ประกอบด้วย 1) อาวาส (ที่อยู่อาศัย) 2) อาหาร (อาหารหรืองบประมาณ) 3) บุคคล (บุคลากรผู้เป็นกัลยาณมิตร) และ 4) ธรรมะ (วิชาการหรือหลักธรรม) (พระธรรมสิงหบุราจารย์. 2553 : 4)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปิดโอกาสให้เยาวชนที่เข้ามาบรรพชา อุปสมบท มีความเสมอภาคทางโอกาสในการได้รับการศึกษา 2) ขยายการศึกษาของพระภิกษุ

สามเณร ลดการหลงใหลเข้าไปเรียนต่อในกรุงเทพฯ 3) เสริมสร้างศาสนทายาทเพื่อให้สืบทอดพระพุทธศาสนา เมื่อลาสิกขาก็สามารถนำความรู้ประกอบอาชีพ และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือและยกระดับการศึกษาของพระสงฆ์ สามเณร อันเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น และ 5) เพื่ออนาคตระยะที่ สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่รัฐบาลไม่สามารถจัดให้ได้อย่างทั่วถึง สภาพการณ์ในปัจจุบันพบว่า การบริหารจัดการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย 14 แห่ง สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)ได้ประเมินคุณภาพสถานศึกษารอบสองในระหว่างปี พ.ศ.2549-2553 พบว่า สถานศึกษาทั้งหมดไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาทุกด้าน ทั้งด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร ก่อให้เกิดความทุกข์ ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจอย่างมหาศาลแก่องค์การฯทั้งหมด เพื่อแก้ความทุกข์ ความไม่สบายกายและจิตใจดังกล่าว ส่งผลให้ผู้จัดการ ผู้บริหาร ครูผู้สอน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันหาแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยเร่งด่วน

จากข้อมูลที่ค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น ยังมีปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในทุกๆ ด้าน ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน ไม่บรรลุผลตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ และมาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดความพร้อมในการจัด

“สัปปายะ” ให้เกิดขึ้นใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เช่น

ด้านอवास ควรได้รับการพัฒนาเรื่องกิจกรรมการจัดอาคารสถานที่ให้เหมาะสม สะอาด สะดวกสบาย น่าอยู่ น่าเรียนอย่างมีความสุข จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ด้านอาหาร ควรได้รับการพัฒนาเรื่องกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารทางกายภาพชีวภาพสบายพร้อมอุปกรณ์สร้างการเรียนรู้ที่ดี

ด้านบุคคล ควรได้รับการพัฒนาเรื่องกิจกรรมการอยู่ร่วมกับบุคคลที่ถึงธรรมผู้ก่อให้เกิดวิญญานแห่งการเรียนรู้และการจัดการชีวิตอย่างสงบงาม

ด้านธรรมะ ควรได้รับการพัฒนาเรื่องกิจกรรมสร้างเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรวิชาการที่ทำให้ตนเองและชุมชนเกิด พัฒนาการเรียนรู้ เสริมสร้างพลังแห่งตนและชุมชน รวมทั้งขยายตัวสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการพัฒนาที่คิงาม

อนึ่งพึงสังเกตได้ว่า ผู้เรียนใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ร้อยละ 95 จะต้องเข้ารับการศึกษาคือใน โรงเรียนหรือสถานศึกษาอื่นๆ ในระดับสูงขึ้นไป โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

ศึกษา ควรจัดสัปปายะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความสะดวกเอื้อต่อการปฏิบัติ พัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นงานหลักงานหนึ่งของพระสงฆ์ พระสังฆาธิการที่จะต้องดูแลรับผิดชอบเพื่อการจรรโลงเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้รู้คหน้าในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เกิดอัตลักษณ์ และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษามีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้นในสถานศึกษาอื่น ๆ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีของชาติ ที่มีความรู้ความสามารถอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะให้มีคุณธรรม จริยธรรม โคดเด่นเป็นที่ยอมรับของสังคม ชุมชน สืบไป จำเป็นจะต้องทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ทั้งตัวผู้เรียน ผู้บริหาร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งที่เป็นองค์กร และชุมชน เห็นความสำคัญ สนใจที่จะเข้าศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นโรงเรียนที่อยู่ประจำถิ่นนอนเหมือนโรงเรียนทั่วไป แต่มีลักษณะแตกต่าง คือ ผู้เรียนและผู้สอน ผู้บริหารจัดการ ต้องยึดหลักพึ่งตนเอง หลักสัปปายะ ที่พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้แล้วนั้น เป็นหลักที่เอื้ออำนวยเกื้อกูลแก่การบำเพ็ญธรรม ตามหลักพระสัทธรรม 3 คือปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิบัติสัทธรรม อันเป็นอัตลักษณ์ของการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยแท้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นกรอบการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม

คำถามการวิจัย

การบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม มีกิจกรรมที่เหมาะสมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม

1.2 สัปปายะหลักธรรมว่าด้วยสภาวะที่เหมาะสมก็ถูกต้องต่อการส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตที่ชาญฉลาด ด้วยหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ให้การพัฒนาวิถีการดำเนินชีวิตที่ อุดมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และปัญญาธรรม อันประกอบด้วย

1.2.1 อาวาสัปปายะ อาคารสถานที่จัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความ สะอาด สงบ ร่มเย็น สบายตา สบายใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งด้านจิตวิญญาณ และ โลกธรรม

1.2.2 อาหารัปปายะ กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณการบริหาร โภชนาการเชิงพุทธให้ เหมาะสม พอเพียง อบอุ่น สะอาดปราศจากสารพิษ ปลอดภัย ใสใจสุขภาพกายและสุขภาพจิต ส่งเสริม เหมาะเอื้อต่อการเรียนรู้

1.2.3 บุคคลัปปายะ กิจกรรมการอยู่ร่วมกับพระเถระผู้ใหญ่ ผู้จัดการ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะ 9 ดีสู่วิถีการพัฒนาเสริมสร้างตน ตามพุทธบัญญัติ ผ่านกระบวนการพุทธวิธี วิถีพอเพียง ด้วยกระบวนการสร้างความเข้มแข็งกัลยาณมิตร เครือข่าย สู่ความเป็นอริยศาสนาคารย

1.2.4 รัชมัปปายะ กิจกรรมการบริหารงานวิชาการ เน้นกระบวนการเรียนรู้เต็มระบบเชิงพุทธ (พุทธธรรม) ผ่านกระบวนการปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ สู่ความเจริญงอกงามของชีวิต ด้วยระบบภavana 4

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

2.1. ผู้จัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2. ผู้อำนวยการ หรือครูใหญ่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม

2.3. ครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.4. ผู้เรียน

2.5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.6. ผู้ทรงคุณวุฒิ

2.7 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย

2.8 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง

2.9 เจ้าคณะจังหวัด หรือเลขาธิการเจ้าคณะจังหวัด

2.10 เจ้าคณะอำเภอ หรือเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอ

3. ขอบเขตด้านกระบวนการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงาน สภาพปัญหา และการแก้ปัญหาในอดีตถึงปัจจุบัน ใน การบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในภาพรวมและ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่ได้รับการคัดเลือกเป็น โรงเรียนตัวอย่างศึกษา

ระยะที่ 2 การจัดทำร่างต้นแบบการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม

ระยะที่ 3 การทดลองใช้ร่างต้นแบบการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม

ระยะที่ 4 การสรุปและยืนยันผลการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะที่ 1 เดือนกรกฎาคม 2553 ถึง เดือนมีนาคม 2554

ระยะที่ 2 เดือนเมษายน 2554 ถึง เดือนสิงหาคม 2554

ระยะที่ 3 เดือนสิงหาคม 2554 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2554

ระยะที่ 4 เดือนพฤศจิกายน 2554 ถึง เดือนมีนาคม 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยการใช้กระบวนการอย่างมี ระเบียบ โดยอาศัยปัจจัยทรัพยากรทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ โดยที่ผู้บริหาร ต้องทำหน้าที่เป็นทั้งหัวหน้า ผู้นำ และผู้ประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยกระบวนการ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านงานวิชาการ ด้านงานงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง สถาบันหรือสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นในวัดหรือ ที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยได้รับอนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ด้วยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ที่ให้การศึกษแก่พระภิกษุ สามเณร ให้เข้าศึกษาต่อใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ช่วงชั้นที่ 3-4) ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ พื้นที่จังหวัดหนองคาย

การประยุกต์ใช้ หมายถึง การนำเอาหลักการทางพระพุทธศาสนา คือหลักสัปปายะ 4 มาบูรณาการใน การบริหารจัดการ การเรียนการสอน การจัดกิจกรรม ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใน จังหวัดหนองคายปีการศึกษา 2554

หลักสัปปายะธรรม หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการโดยยึดหลักสัปปายะ 4 ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ อาคารสถานที่จัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความ สะอาด สงบ ร่มเย็น สบายตา สบายใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งด้านจิตวิญญาณ และโลกธรรม 2) อาหารสัปปายะ กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณการบริหาร โภชนาการเชิงพุทธให้เหมาะสม พอเพียง อร่อย สะอาด ปราศจากสารพิษ ปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพกายและสุขภาพจิต ส่งเสริมเหมาะเอื้อต่อการเรียนรู้ 3) บุคคลสัปปายะ กิจกรรมการอยู่ร่วมกับพระเถระผู้ใหญ่ ผู้จัดการ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะ 3 คีสู่วิถีการพัฒนาเสริมสร้างตนตามพุทธบัญญัติ ผ่านกระบวนการพุทธวิธี วิถีพอเพียง ด้วยกระบวนการสร้างความเข้มแข็งกัลยาณมิตรเครือข่าย คู่ความ เป็นอริยศาสนาจารย์ และ 4) ธรรมสัปปายะ กิจกรรมการบริหารงานวิชาการ เน้นกระบวนการเรียนรู้เต็มระบบเชิงพุทธ (พุทธธรรม) ผ่านกระบวนการปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ คู่ความเจริญอกงามของชีวิต ด้วยระบบภavana 4 อันเนื่องต่อการจัดการเรียนรู้ มีอัตลักษณ์ เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่มีมาตรฐาน และคุณภาพสูง คือ ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา ครูผู้สอนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพสุจริต มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ได้ข้อมูล สารสนเทศสำหรับเป็นทางเลือกอีกหนึ่งรูปแบบของ กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้เป็นสัปปายะสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการกำหนดนโยบาย โครงการ และแผนงานสู่การปฏิบัติจริงในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต่อไป